

Školitelský posudek disertační práce mgr. Vojtěcha Vaňka
Oltářní fundace kutnohorských měšťanů v předhusitské době

(208 s.)

Úplně úvodem je třeba konstatovat, že rozsah disertace v podstatě není 208 stran, neboť práce, která i po vnější stránce dělá velmi dobrý dojem, je psána jak v textu samotném, tak v poznámkovém aparátu řádkováním jedna, takže při běžné úpravě možno hovořit o rozsahu nejméně o 50 % větším. Současně mohu konstatovat, že nejde o text, který by bylo možno označit za rozvláčný, jak ostatně vyplývá z následujících řádek.

Téma oltářních fundací se může na první pohled zdát tématem, které svým obsahem patří na teologickou fakultu. Není tomu tak, respektive patří stejným právem i na pracoviště nekonfesijního zaměření, protože jde o téma, jež je obecně kulturně historického rázu a má ve Vaňkově pojetí mimořádné konotace správně historické, nehledě na to, že jde o důležitou sondu do městských dějin v nejširším slova smyslu. Nad to ve městě, které vedle pražského souměstí, patřilo k nejpřednějším v České koruně.

Není možno přejít ani skutečnost, že totiž předkládaná práce se stává součástí jednoho v současné době z nosných moderních témat, totiž memoriální problematiky v širokém slova smyslu a to jak v obecné, tak v české mediévistice. Procházel-li se úvodní rozsáhlá pasáž o historiografii předmětu, čtenář s velkým uznáním konstatuje, že si Vaňek osvojil až překvapující znalost literatury nejen české, ale zejména také cizí (a to nejen německé, jak někdy bývalo zvykem). A co víc. Nejde jen o mechanické zaznamenání, nýbrž o pochopení a tam, kde to bylo užitečné o tvůrčí převzetí resp. o smysluplné rozvinutí příslušných myšlenek a jejich aplikaci na jím studovaný materiál. Tu mám sice na mysli zejména třicet stran úvodu, ale je to patrné i na dalších kapitolách doslova na každém kroku.

Vedle obligátních partií jako jsou seznamy literatury a edic (jen odhadem mohu říci, že jde o více než šest set [!] položek) a vedle již zmíněného úvodu se práce rozpadá do pěti autonomních celků různého rozsahu. Zatím co v úvodu Vaňek interpretoval stávající stav poznání a upozornil na funkčnost tématu, v první textové kapitole si upevnil svá pracovní východiska přehlednutím a utříděním pramenného materiálu. Ten je v bezprostředně kutnohorském materiálu po katastrofě tamního městského archivu za husitství poměrně velmi chudý. Nicméně Vaňkovi se podařilo doslova vydobýt z centrálních, zejména církevních pramenů a z různých rozptýlených jednotlivin odjinud shromáždit ne sice vždy dostatečné, nicméně dostačující množství materiálu k tomu, aby bylo možno zvolenou tematiku přiměřeným způsobem zvládnout. Ukazují to dostatečně zřetelně následující kapitoly.

Druhá textová kapitola přináší vyzrálý přehled vývoje sakrální topografie kutnohorské se všemi základními peripetiemi i tenzemi (zejména sedlecký klášter!), tzn. vychází se od vlastních městských dějin, ale zevrubně se podává i přehled farní organizace včetně nutné prosopografie. Návazná kapitola (která je oprávněně nejrozsáhlejší) sleduje oltářní fundace jako důležitý aspekt kutnohorské měšťanské aktivity a to detailně podle jednotlivých církevních objektů včetně dvou špitálů a kaple. Autor se neomezil jen na teritorium bezprostředně související s Kutnou Horou, ale sledoval tyto a jim příbuzné aktivity kutnohorských měšťanů i daleko mimo hranice kutnohorského regionu, což ukazuje nově i na rozsah kutnohorských zájmů i styků i v ryze světském kontextu. Tu i jinde je třeba podtrhnout funkční užití statistického vyhodnocování jednotlivých aspektů jak v chronologických, tak věcných či komparatistických souvislostech, které mimořádně názorně doprovázejí příslušné texty, i když u některých lze ale vyjádřit pochybnosti o jeho funkčnosti (tak např. obr. 4, 10, 11).

Návaznou kapitolu nazvanou „Sondy do fundační aktivity kutnohorských měšťanů“ lze označit posléze za pohled na probranou látku z druhé strany, totiž za jakési syntetizující shrnutí toho, jak se jednotlivé struktury kutnohorského mikrosvěta s fundačními aktivitami vyrovnávaly.

Je třeba rovněž konstatovat, že všechny zmiňované aktivity byly podloženy financemi, což Vaněk výrazně reflektuje, takže je možno bez nadsázky říci, že jde o hlubokou sondu i do hospodářské substance jednak města, ale i jeho jednotlivých vrstev. A víme-li, že Kutná Hora byla i sídlem královského mincmistra, jenž je do pozorování rovněž integrován, opět vidíme záběr i dosah Vaňkových výkladů. A už jen na okraj uvádím, že se nám dostává poučení i o církevních zařízeních v měšťanských domech, stejně tak i o městské chudině, která byla rovněž - i když z materiálu se zdá, že spíše jen okrajově - předmětem fundační politiky měšťanských vrstev kutnohorské společnosti.

Čtyřstránkové shrnutí práci uzavírá. Já mohu s potěšením uzavřít kratěji, a to tak, že považuji práci za mimořádně zdařilou a doufám, že její obhajoba to jednoznačně prokáže. Už jen in margine konstatuji, že její publikace by byla důležitým příspěvkem k poznávání středověkých mentalit a pokud by se jí ujaly místní orgány, prokázaly by tím svůj dobrý vztah k historii města, které spravují. Nejen jeho vzhled, ale i rekonstrukce jeho ducha, byť v tomto případě v době dosti vzdálené, patří do jejich kompetence.

V Praze dne 31. března 2011

(prof. dr. Ivan Hlaváček ČSc.)